

В редакции газеты «Навіны Камянеччыны» постоянно работают над проблемными темами, совершенствованием дизайна, со второго полугодия 2019 г. планируется переход на 32 полосы. Но у журналистов издания есть и понимание того, что в перспективе тираж печатной версии будет сокращаться, поэтому они активно опробывают новые, конвергентные формы работы. В дальнейшем газета, должна стать площадкой для серьезной аналитической информации, а также полезной для длительного интереса читателей. Относительно новая сфера деятельности редакции в интернете, где присутствует другая аудитория, требует других тем, специфических форм подачи материалов, иной стилистики сообщений, также осмысленния и постепенного освоивания журналистами для эффективного решения задач и достижения целей, стоящих перед коллективом.

Библиографические ссылки

1. Дроздов, Д. Н. Менеджмент региональной прессы в контексте существенных процессов трансформации национального информационного пространства Республики Беларусь / Д. Н. Дроздов // Журналістыка – 2014 : стан, праблемы і перспектывы : матэрыялы 16-й Міжнар. навук.-практ. канф., 4-5 сн. 2014 г., Мінск / рэдкал. : С. В. Дубовік (адк. рэд.) [і інш.]. – Вып. 16. – Мінск: БДУ, 2014. – С. 384-388.
2. Сайт газеты «Навіны Камянеччыны» [Электронный ресурс]. – 2019. – Режим доступа: <http://www.kamenec.by/>. – Дата доступа : 09.01.2019.

Аляксандр Дуброўскі

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (г. Мінск, Беларусь)

НАЗОЎНІКІ АБАГУЛЬНЕНАЙ СЕМАНТЫКІ Ў ЗАГАЛОЎКАХ НАВІН

У методыцы рэдагавання аналіз і ацэнка загалоўка адштурхоўваюцца ад яго функцыянальнасці. К. Накаракава называе змястоўную, канструктыўную і кантактную функцыі загалоўка [4, с. 56]. Якім чынам лексіка-граматычная арганізацыя тэксту звязана з ажыццяўленнем гэтых функцый? Звернемся да выкарыстання назоўнікаў абагульненай семантыкі ў загалоўках паведамленняў на сайце газеты «Светлае жыццё» [5].

Прыкладаў выкарыстання назоўнікаў абагульненай семантыкі ў загалоўках тут няшмат, але тэа, што сустракаюцца, выклікаюць пытанні. А. Мільчын, кажучы пра дасягненне сцісласці, у якасці адной з груп «лішніх слоў» называе словы «*вопрос, момент, задача, пробле-*

ма, решение», ужытыя ў выпадках, калі яны «толькі зацямяюць сэнс тэксту» [3, с. 438]. Сам спіс можна працягнуць; сюды яўна трэба дадаць такія словы, як *факт, сітуацыя, комплекс (комплекс мер, комплекс мерапрыемстваў)*. Мы пакажам, што не заўсёды гэтыя словы ствараюць нейкія праблемы, а часам, як гэта ні dziўна, могуць уваходзіць у лік экспрэсіўных сродкаў. Аднак у пэўных выпадках, ужытыя ў загаловку, яны будуць не толькі зацямяць сэнс, але і перашкаджаць выкананню названых функцый.

Звернемся да наступных прыкладаў з сайта «*Светлага жыцця*»: *СК проводит проверки по семи фактам травмирования и гибели людей при катании на тюбингах; Минкульт Украины зафиксировал факты исчезновения икон из Киево-Печерской лавры; Госконтроль области выявил факты незаконного направления гомельских школьников на оздоровление* [5]. З'яўляецца адразу некалькі праблем. Кідаецца ў вочы стылістычны зрух: афіцыйна-справавы стиль, які ў тэксце навін успрымаецца як чужародны. А гэта азначае, што ажыццяўленне кантактнай функцыі загаловка ставіцца пад пытанне: чытача такая стылістыка не прыцягвае, а адштурхоўвае. Прычым звернем увагу, што праблема не проста ў самой лексічнай адзінцы, бо нельга і не трэба забараняць ужываць слова *факт*, як і любы іншы назоўнік абагульненай семантыкі. В. Іўчанкаў піша: «Дамінаванне назоўніка (не толькі абагульненай семантыкі. – А. Д.) у публіцыстычным маўленні прыводзіць да ланцужковага нанізвання іх... Такая прыхільнасць спараджае няўключнасць і невыразнасць мовы...» [2, с. 177]. Гэтае нанізванне мы бачым і ў прыведзеных прыкладах.

Ужыванне слова *вопрос* можа стаць класічным выпадкам моўнай збытکوўнасці: *Беларусь и Россия обсудили вопросы сотрудничества в энергетике; Вопросы продвижения экспорта белорусских предприятий обсудили в Гомеле* [5]. Але парадокс у тым, што фармальна збытکوўнасць ідзе поруч з семантычнай недастатковасцю. Так, у наступным прыкладзе бачым, як моцна пакутуе змястоўная функцыя загаловка: *Вопросы взяты на контроль* [5]. Загалавак не нясе проста ніякай інфармацыі: чытач не здагадаецца, пра якія пытанні і пра які кантроль ідзе гаворка. Падобны прыклад: *Решаются и личные вопросы* [5] (зваротны дзеяслоў яшчэ пагаршае сітуацыю). Бясспрэчна, немагчыма тут казаць і пра выкананне загаловкам канструктыўнай функцыі.

Звернем увагу, зноў жа, што сама лексема ніякай праблемы можа і не ствараць, бо ў адным сваім значэнне яна мае абагульнены характар, а ў

другім – канкрэтны. На тым жа сайце: *Задавайте вопросы генеральному директору «Гомелькиноvideопроката»* [5].

Штампы тыпу *комплекс мерапрыемстваў* таксама перашкаджаюць загаложку выконваць як змястоўную, так і кантактную функцыі: *Комплекс мерапрыятий по предупреждению ДТП при обгоне проводят в Гомельской области* [5].

Не заўсёды выкарыстанне назоўніка абагульненай семантыкі трэба лічыць зусім неапраўданым. Загалавак: *Ученые-физики обсудят в Гомеле проблемы взаимодействия излучения с веществом. Першы сказ наведамлення: V Международная научная конференция «Проблемы взаимодействия излучения с веществом», посвященная академику Б. В. Бокутю, пройдет в Гомельском государственном университете имени Ф. Скорины 14–16 ноября* [5]. Назоўнік *проблемы* перайшоў у загалавак з назвы канферэнцыі, і гэта з’яўляецца пэўным апраўданнем для адпаведнага словаўжывання.

Як было сказана, назоўнікі абагульненай семантыкі могуць нават уваходзіць у структуру экспрэсіўных сродкаў маўлення, што асабліва цікава ў жанры навін. Бо апошні характарызуецца падкрэсленай аб’ектываванаасцю тэксту, якая магла б моцна ўскладняць выкананне кантактнай функцыі, калі б такіх экспрэсіўных сродкаў зусім не было. Сярод іх Т. Драняева называе «выказванні з назоўнікамі абагульненай семантыкі у ролі дзейніка, выказніка або дапаўнення, якія выражаюць сацыяльную ці індывідуальную ацэнку» [1, с. 515]. Даследчыца адзначае: «Падкрэсленая аб’ектыўнасць у падачы журналісцкага матэрыялу, безазначнасць, безасабовасць замяняецца ў гэтых элементах тэксту на праяўленне суб’ектыўнага погляду на сітуацыю пазамоўнай рэчаіснасці, якая перадаецца ў тэксце. У гэтую групу назоўнікаў уваходзяць неазначныя тыпу *ситуация, событие, случай, проект, работа, произведение, пример, обстоятельства, подтверждение*, якія ў тэксце адкрываюць граматычную валентнасць на азначэнне, што выражае ўласна ацэнку. Гэтае граматычнае азначэнне, дапасаванае або недапасаванае, і канкрэтызуе значэнне назоўніка, і служыць для ацэнкі» [1, с. 515]. Т. Драняева прыводзіць наступныя прыклады: *Чудовищный случай произошел под Красноярском, в поселке Частые Емельяновского района; Ситуация на Юге России остается непростой; Оперная певица Ольга Гурякова готовится к главному событию сезона* [1, с. 515].

На жаль, на сайце «Светлага жыцця» можна знайсці няшмат адпаведных прыкладаў: *Кризисный центр в Гомеле станет временным домом для оказавшихся в тяжелой жизненной ситуации; Дожинки-2018:*

главное событие минувших выходных [5]. Параўнаем: *Реконструкція военных событий прошла в Гомеле накануне юбилея освобождения города* [5]. Тут прыметнік выконвае чыста інфарматыўную функцыю, пры гэтым і назоўнік выступае ў сваім канкрэтным (а не абагульненым) значэнні. У сувязі з гэтым заўважым, што не любы прыметнік «выражае сітуацыю»: В Беларусі примут дополнительные меры для *сбалансированной работы энергосистемы страны* [5]. Тут прыметнікі *дополнительные* і *сбалансированной* толькі адштурхоўваюць чытача сваім канцэлярскім гучаннем, бо маюць такі ж абагульнены характар, як і назоўнікі, да якіх яны дапасуюцца.

Цікава, што думку, выказаную Т. Драняевай, можна ўдакладніць: названья ёю назоўнікі могуць спалучацца не толькі з прыметнікамі, якія выражаюць ацэнку. Яна можа быць выражана і назоўнікам: *Совбез ООН экстренно соберется из-за обострения ситуации в Азовском море* [5]. У гэтым прыкладзе нічога нельга запярэчыць супраць выкарыстання назоўніка абагульненай семантыкі сітуацыя, бо ён канкрэтызаваны іншым назоўнікам – *обострение*.

Такім чынам, ацэнка выкарыстання назоўнікаў абагульненай семантыкі ў загалоўках павінна грунтавацца на функцыянальным падыходзе і семантычным аналізе выказвання. У адрас рэдактараў і журналістаў трэба выказаць пажаданне больш уважліва ставіцца да граматычнага і стылістычнага афармлення загалоўкаў, бо ад гэтага шмат у чым залежыць, ці прачытае ўвогуле адрасат адпаведную навіну на сайце або ў газеце.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Дроняева, Т. С. Информационный подстиль / Т. С. Дроняева // Язык средства массовой информации : учеб. пособие для вузов / под ред. М. Н. Володиной. – М., 2008. – С. 496–520.
2. Іўчанкаў, В. І. Дыскурс беларускіх СМІ: арганізацыя публіцыстычнага тэксту / В. І. Іўчанкаў. – Мінск : БДУ, 2003. – 257 с.
3. Мильчин, А. Э. Методика редактирования текста / А. Э. Мильчин. – Изд. 3-е, перераб. и доп. – М. : Логос, 2011. – 524 с.
4. Накорякова, К. М. Справочник по литературному редактированию для работников средств массовой информации / К. М. Накорякова. – 2-е изд. – М. : Наука, 2011. – 200 с.
5. СЖ. Лельчицы. Новостной портал [Электронный ресурс] / редакция газеты «Светлае жыццё». – Лельчицы, 2019. – Режим доступа : <http://www.lclchitsy.by>. – Дата доступа : 16.01.2019.